

РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ – СИЛИСТРА
ДИРЕКЦИЯ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА
НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКОТО
РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ ЗА 2023/2024г.

Оценката на здравословното състояние на децата и учениците в област Силистра е изготвена на базата на:

- ✓ Обобщените данни за здравословното състояние на децата и учениците, изготвени от медицинските специалисти от здравните кабинети въз основа на предоставените им от личните лекари талони от профилактичните прегледи, съгласно Наредба № 3 на МЗ за здравните кабинети в детските заведения и училища (обн. ДВ. /бр.38/2000г);
- ✓ Наредба № 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията (обн. ДВ бр. 92/2016г);
- ✓ Схемата за анализ на здравословното състояние на децата и учениците с приложени таблици (предоставена с писмо на МЗ № 32-00-138 от 06.10.2005г.)

През учебната 2023/2024 г. в област Силистра функционират 24 детски и 42 учебни заведения. Детските градини в някои общини са с филиали обединени с общо ръководство.

По данни на РУО, броят на децата в детските заведения е 3042, а на учениците е 9039.

По данни на медицинските специалисти, предоставили информация, общият брой на децата посещаващи съответните детските заведения е 2780, а на учениците - 8949. С профилактични прегледи и антропометрични данни – ръст и тегло са обхванати 2718 деца (98%) и 8625 ученици (96%). Децата в ДГ са разпределени в 134 групи, а учениците - в 465 паралелки.

В анализа е включена информация за деца и ученици, които посещават детско или учебно заведение и имат извършен профилактичен преглед.

За 2023/2024 г. за деца от две детски заведения и ученици от две училища (ДГ „Нарцис“ гр. Силистра, ДГ „Радост“ с. Йорданово, ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна и ОУ „Стефан Караджа“ с. Цар Самуил) не е подадена информация за здравословното състояние и физическото им развитие.

Анализа и оценката на здравословното състояние, физическо и психическо развитие на децата и учениците е една от основните дейности на направление „Профилактика на болестите и промоция на здравето“ в ДОЗ. Тези анализи помагат в съвместната работа с медицинските специалисти от детските и учебните заведения и показват къде трябва да насочим своите усилия в работата ни по укрепване на детското здраве.

Профилактичните прегледи за оценка на физическото, психическото развитие и здравословното състояние на децата се извършват по Методика за провеждане на профилактичните прегледи при деца от 0 до 18 години. Анализът е изготвен за учебната 2023/2024 г. на базата на данните, подадени от медицинските специалисти от здравните кабинети в детските заведения и училищата. Децата и учениците са разделени в 4 възрастови групи: 1-3 г., 3-7 г., 7-14 г. и 14-18 г.

На територията на област Силистра са регистрирани 69 здравни кабинета в детски и учебни заведения, които се обслужват от 72 медицински специалисти на целодневен или почасов график. **Без здравно обслужване** са 2 училища – ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна и ОУ „Стефан Караджа“ с. Цар Самуил и 2 детски градини - ДГ „Нарцис“ гр. Силистра, ДГ „Радост“ с. Йорданово.

На новоназначените медицински специалисти се оказва методична помощ и се провеждат тематични обучения по профилактика и промоция на здраве, а през ваканциите се провеждат обучителни семинари по актуални теми на профилактиката и по национални профилактични програми.

Остава проблема с кадровия дефицит на медицински специалисти, обслужващи здравните кабинети, особено в по-малките общини, където работят мед. сестри /мед. фелдшери в пенсионна възраст на непълнен работен график.

I. ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА ДО 7 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Физическото развитие на децата се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на децата се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата. По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в детските градини извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на децата.

1. Резултати и оценка на ръста:

През учебната 2023/2024г. по данни представени от медицинските специалисти на детските заведения общият брой включва 2780 деца до 7 год. възраст. С измерване на ръст са обхванати 2718 от тях (98%), а при 62 деца (2,%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните за ръст при обхванатите 2718 деца имат следната структура:

- норма – 2234 деца (82%);
- разширена норма - 379 деца (14%);
- извън нормата - 105 деца (4,%), в т.ч. 74 (70%) с нисък ръст и 31 деца (30%) с висок ръст.

норма (82%)	разширена норма (14%)	извън нормата 105 деца (4%)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2234	379	74	31

2. Резултати и оценка на теглото:

С измерване на тегло са обхванати 2718 от всички деца (98%), а при 62 деца (2,%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните за тегло при обхванатите 2718 деца имат следната структура:

- норма – 2175 деца (80%),
- разширена норма – 395 деца (15%),
- извън нормата – 148 деца (5%), в т.ч. 66 (45%) с ниско тегло и 82 (55%) с тегло над нормата.

норма (80%)	разширена норма (15%)	извън нормата 148 деца (5 %)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2175	395	66	82

Продължава тенденцията за увеличение броя на децата с по-нисък ръст и

наднормена телесна маса.

3. Физическа дееспособност на децата

Тестовите за физическа дееспособност на децата над 3-годишна възраст са проведени от педагозите в детските заведения. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2023/2024 г. тестове показват, че нормите са покрили 2271 от децата (84%).

4. Диспансерно наблюдение на децата до 7 годишна възраст

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016г. на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризация (обн.ДВ. бр. 92 и бр. 93 от 2016г.) децата със заболявания се водят на диспансерно наблюдение от лекари специалисти. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на децата.

На диспансерен учет се водят **30 деца (1 %)** от общо прегледаните 2718 деца със следните заболявания:

- 1. Разстройства в психологичното развитие – 37 % от общия бр. диспансеризирани деца.**
  - F 84 – детски аутизъм – 11 деца.
- 2. Епизодични и пароксизмални разстройства – 10% от общия бр. диспансеризирани деца.**
  - G40.0-8 – Епилепсия – 3 деца.
- 2. Зрителни разстройства и слепота – 10% от общия бр. диспансеризирани деца.**
  - H 54.1 –Слепота на едно око и намал. зрението на друго – 3 деца.
- 3. Поведенчески и емоционални разстройства – 7 % от общия бр. диспансеризирани деца.**
  - F 90 – Хиперкинетични разстройства– 2 деца.
- 5. Други болести на храносмилателните органи – 7 % от общия брой диспансеризирани деца.**
  - K 90.0 - Цьолиакия – 2 деца.
- 6. Вродени аномалии – 7 % от общия брой диспансеризирани деца.**
  - Q 24.8 - Други уточнени вродени аномалии на сърцето – 2 деца.
- 7. Други единични случаи – 7 деца - 23% от общия бр. диспансеризирани деца:**
  - Болести на кръвта – D 50,0-9 – Желязонеодоимъчни анемии;
  - Захарен диабет – E 10.9 Инсулинозависим диабет без усложнения;
  - Болести на нервната система – G 91.0 – Хидроцефалия;
  - Болести на горните дихателни пътища – J 30.1 – Алергичен ринит;
  - Болести на долните дихателни – J 45.0 – Астма;
  - Вродени аномалии - Q 03.0 – вродена хидроцефалия;
  - Вродени аномалии - Q 61.4 – Бъбречна дисплазия.

Отчетено е увеличение на децата за диспансерно наблюдение през учебната 2023/2024г., спрямо 2022/2023г. с 9 случая.

5. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на деца до 7 годишна възраст.

При основния профилактичен преглед на децата, проведен от личния лекар в периода септември-декември 2023 г. са съобщени и регистрирани 44 деца със заболявания и аномалии (2% от общо прегледаните 2718). Данните са отразени в личните карти на децата, **13** деца са във възрастовата група 0-3 год. и **31** деца във възрастта от 4 до 7 години. В структурата на регистрираните 44 заболяванията водещи диагнози са:

- Хроничен бронхит – 20 случая (45%)
- Затлъстяване - 4 случая (9%)
- Други – 4 случая (9 %)
- Пневмония – 3 случая (7%)
- Смущения в зрението – 2 случая (5%)
- Хронични заболявания на тонзилите - 2 случая (5%)
- Други единични 9 случая (20%) – захарна болест, специални симптоми и синдроми, специфично забавяне в развитието, епилепсия, слепота и намалено зрение, астма, гастрит и дуоденит и вродени аномалии.

В сравнение с предходната 2022/2023 учебна година, относителния дял на децата с новооткрити заболявания, посещаващи детските заведения е увеличен с 15 случая.

II.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Физическото развитие на учениците се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на учениците се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в училищата също извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на учениците.

Броят на подлежащите ученици от представените данни на медицинските специалисти от учебните заведения е 8949, а броят на измерените 8625 (96%).

Относителния дял на учениците, обхванати с профилактични прегледи по общини е следния:

Община	Общ брой ученици	Общ брой ученици обхванати с профилактични прегледи	Относителен дял (%)
Силистра	3859	3751	97%
Дулово	2457	2279	93%
Тутракан	950	950	100%
Кайнарджа	605	574	95%
Главиница	598	591	99%
Ситово	379	379	100%
Алфатар	101	101	100%
ЗА ОБЛАСТТА:	8949	8625	96%

Обхватът на учениците с профилактични прегледи за учебната 2023-2024 г. е същият и за миналата учебна година, но бележи ръст в сравнение с предходните 3 учебни години и е 96% (за сравнение резултата от предходните две учебни години е за 2021/2022 - 94%, за 2020/2021

- 95% и за 2019/2020 - 95%).

1. Резултати и оценка за ръста на учениците

Учениците са разпределени в две възрастови групи (7-14г. и 14-18г.) със следните резултати:

норма – 6838 (79%)		разширена норма-1307 (15%)		извън нормата-480 (6%)	
7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.
4403 (51%)	2435 (28%)	767 (9%)	540 (6%)	203 (2%)	277 (3%)

2. Резултати и оценка на теллото:

Учениците от двете възрастови групи (7-14г. и 14-18г.) показват следните резултати:

норма – 6339 (73%)		разширена норма-1463 (17%)		извън нормата-823 (10%)	
7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.
4003 (46%)	2336 (27%)	876 (10%)	587 (7%)	150 (2%)	673 (8%)

3. Физическа дееспособност на учениците

Тестовете за физическа дееспособност на учениците са проведени от учителите по физическо възпитание и спорт в училищата. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2023/2024г. тестове показват, че нормите са покрили **8696 от 8949 ученици (97%)**.

Напълно освободените от часовете по физическо възпитание ученици са 108 (1,2 %), няма включени ученици в групи по лечебна физкултура (в училищата няма създадени групи по ЛФК).

5. Диспансерно наблюдение на учениците

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията, учениците с диагнози, подлежащи на диспансерно наблюдение, се обслужват от лекари специалисти по профила на заболяването. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на учениците.

На диспансерен учет се водят **122** ученици (1,4 %) от общо прегледаните **8625** ученици.

Най-голям е броят на случаите с др. поведенчески и емоционални разстройства (F98) – **16** ученици (13%), следвани от тези с инсулинозависим диабет (E10.9) - **15** (12%), епилепсия (G40.0-8) - **15** (12%), астма (J45.0) - **12** (10%), неалергична астма (J45.1) - **9** (7%), **8** случая на детски атуизъм (F84) (7%), **6** случая на намаление на зрението на двете очи (H54.2) (5%), **4** случая на детска церебрална парализа (G80.0-8) (3%), **3** случая на митрална инсуфициенция (I34.0) (2%), и следват по 2 случая на тиреоидит на Хашимото, невротични разстройства, аортна стеаноза, вродена стеаноза на аортната клапа, камъни в бъбрека, юношеска остеохондроза и др. остеохондродисплазии – общо **16** случая (13%). Следват единични случаи (15%) злокачествено новообразование на главния мозък, шизофрени, хидроцефалия, цьолиакия, и др. – общо **18** случая.

4. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на

учениците.

Табличните данни за регистрирани заболявания при профилактичните прегледи дават възможност да се анализира здравословното състояние на учениците по възрастов показател за първи, седми и десети клас. Изборът на точно тези възрастови групи е свързан с факта, че това са преходни периоди в развитието на учениците.

През учебната 2023/2024г. са регистрирани и съобщени 59 заболявания (0,7%) от общо обхванатите с профилактични прегледи 8625 ученици.

Структурата на заболяванията за учебната 2023/2024 г. показват:

- Смущения в зрението (H53) – **10** ученици (17%);
- Захарна болест (диабет) (E10) – **9** ученици (15%);
- Нарушения на рефракцията и акомодацията (H52) – **9** ученици (15%);
- Вродени аномалии на сърдечно съдовата система (Q20-Q27) – **6** ученици (10%);
- Слепота и намелено зрение (H54) - **4** (7%);
- Гръбначни изкривявания (M40-M43) – **3** (5%);
- Хипертонична болест (I10-I15) – **3** ученици (5%);
- Специфични заболявания в развитието (F40-F95) – **2** ученици (3%);
- Епилепсия (G40) - **2** ученици (3%);
- Късни последици от травми и отравяния (T90-T95) – **2** ученици (3%) .

Останалите заболявания са единични случаи при **9** деца (15%):болести на щитовидната жлеза, затлъстяване, специални симптоми и синдроми, ДЦП, астма, абдоминална херния, остър и хроничен пиелонефрит, камъни в бъбрека и вродени аномалии.

ИЗВОДИ:

1. Анализът е изготвен на база предоставените данни от профилактични прегледи с обхват 98% деца от ДГ и 96 % ученици (без две учебни заведения и две детски заведения поради липса на медицински специалист).

2. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на децата посещаващи детските заведения в област Силистра през 2023/2024 г. е сравнително висок – 98%. Отчитат се **62** деца без извършен профилактичен преглед (2%) от общия брой деца.

3. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на учениците посещаващи учебните заведения в област Силистра през 2023/2024 г. е сравнително висок – 96%. Отчитат се **324** ученици без извършен профилактичен преглед (4%)от общия брой ученици.

4. Почти всички ученици (97%), покривали нормативите за физическа дееспособност са получили оценка над среден 3, което е относително благоприятен резултат. Децата в детските заведения покривали нормите за физическа дееспособност е 84 % от общия брой деца посещаващи детските градини.

5. Причините за по-ниския обхват на профилактичните прегледи в някои общини на областта за учебната 2023/2024 г. са комплексни и към тях отношение имат родителите, личните лекари на децата и учениците, както и не добрата комуникация между отделните структури. В тази връзка РЗИ-Силистра ще продължи активно да работи по проблема с оглед постигане на 100% обхват на децата от всички общини с профилактични прегледи, което е гаранция за ранно откриване на заболявания и своевременно лечение.

Прави впечатление непълната корелация на данните за новооткритите заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение и броят на фактически диспансеризираните деца.

6. През 2023 г. РЗИ-Силистра, проведе обучение на медицинските специалисти от областта, дадени бяха методични указания за попълване на формулярите на здравословното състояние и физическото развитие на децата и учениците за учебната 2023/2024 г.

7. РЗИ е предоставила възможност на избор за изпращане на схемите за анализ на здравословното състояние на деца и ученици - на място или по електронен път.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

За намаляване на заболяванията при децата и учениците е необходимо да се работи по-активно в посока към:

- Осигуряване на ергономична училищна мебел, съобразно ръста на децата в различните възрасти, което е едно от условията за профилактиката на гръбначните изкривявания;
- Осигуряване на осветление, съответстващо на хигиенните норми;
- Включване на дейности за намаляване на рисковите поведенчески фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и ниска двигателна активност.

Небалансираното хранене, замърсеността на околната среда, натоварените учебни програми и стресовите ситуации в учебната и околна среда допринасят за алергизацията и намалената резистентност на детския организъм към различни патогенни и химични фактори.

Мерки за подобряване на здравословното състояние на децата и учениците:

Към медицинските специалисти в детските и учебни заведения:

- Здравно-образователна дейност сред децата и учениците с цел формиране на правилен модел на хранене и хранителни навици. Същите да участват при изработването на седмичните менюта, съгласно изискванията на Наредби №№ 2,6 и 37 на МЗ за здравословно хранене.
- Активно участие в изготвянето на седмичните учебни разписания в училищата и да упражняват вътрешен контрол за правилното организиране на дневния режим в детските заведения.
- Съдействие за изпълнението на действащи програми (регионални, национални и международни) за профилактика на болестите и промоция на здравето на учениците.
- Информирание на родителите за необходимостта от предоставяне на информация за проведените профилактични прегледи на децата и учениците, да повишат взискателността си за предоставяне в срок на талоните от профилактични прегледи с ясни и точни диагнози, в съответствие с изискванията на Наредба № 8/22.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ бр. 92 от 2016 г.).
- Медицинските специалисти активно да информират родителите за необходимостта от контрол на зрението 1 път годишно от лекар специалист.
- Нанасяне коректно и пълно данните в таблици и схеми за анализ на здравословното състояние, физическата дееспособност и диспансерно наблюдение и своевременно да изпращат информацията на РЗИ за здравословното състояние на децата и учениците.
- Разработване на разнообразни форми за работа с персонала, с родителите на децата в детските и учебни заведения и с учениците, във връзка с утвърждаване на здравословния начин на живот.

Към ръководствата на учебните заведения:

- Изисквания към родителите да предоставят необходимата здравна документация при

записването на децата в детските заведения и училища;

- Включване на училищата и ДГ в изпълнението на действащи програми (регионални, национални и международни) за профилактика на болестите и промоция на здравето на децата и учениците.

- При изработването на седмичното разписание на учебните часове да се спазват изискванията на наредбата за здравните изисквания при изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания.

- За намаляване на стреса по време на престоя на учениците в училище, както и за подобряване на психоклимата педагогическия персонал и психологът да организират различни форми на обучение и ролеви игри.

- Разкриване на групи и провеждане на редовни занимания по лечебна физкултура за учениците с гръбначни изкривявания и затлъстявания, под ръководството на специалист.

- Пълноценното използване на наличната спортна база, като същата се поддържа в добро хигиенно състояние и се оборудва с подходящи уреди и съоръжения;

- Организиране на мероприятия сред природата в извън учебно време за подобряване на физическата активност на подрастващите.

В заключение трябва да се отбележи, че свръхтеглото и затлъстяването са основен проблем във всички възрастови групи. Нерационалното хранене и ниската физическа активност на децата и учениците в детските заведения и училищата са основните рискови фактори за наднорменото тегло и затлъстяването. Продължителния престой пред дисплея на смартфона и компютъра, допринасят допълнително за ниската физическа активност и се отразяват негативно на зрителния анализатор. Съвместните усилия могат да доведат до постигане на по-добри резултати в профилактиката на заболяванията с правилен модел на хранене и оптимална физическа активност.

Дата: 18.07.2024г.
РЗИ-Силистра

Изготвил:
Анжела Генова – гл. експерт в ДОЗ